

— А нашо пишуть?

— Та то так, щоб люди розкачувались, щоб люди підтягувались! Щоб люди... Одне слово, щоб... ну, підтягувались! Розкачувалися щоб... А як самі не хочять, треба їх підтягти й розкачати... Одне слово... Розумієш?!

— Ну да! Я ж і кажу! Злі люди... І мене, як виросту, розкачуватимуть та підтягуватимуть?.. Я не хочу! Я краще вмру!

— Та ніхто тебе не розкачуватиме! Дивись, причепилась! Іди чай пий! То не про тебе там пишуть... То такі слова є... Ну й ухопилися за ті слова й пишуть... Нема кращих слів... А вони не страшні... Ніхто нікого не підтягує...

ВИШНЕВІ УСМІШКИ СІЛЬСЬКІ

Пам'яті матері моєї, бо їй першій усміхнувся я

ПОДОРОЖНІ ВРАЖЕННЯ

Градиційно почнемо. Як і всякий порядний «власний кореспондент».

Різниця тільки та, що всякий «власний» пише свої подорожні враження за два приблизно тижні до від'їзду, а я не встиг, і от доводиться писати, приїхавши вже на місце «капітального ремонту».

Я, мабуть, мину, як я до вокзалу їхав. По-перше, це для вас не дуже цікаво, а по-друге, я не їхав, а йшов, пильно придивляючись, щоб по дорозі хто не хапнув з таратайки клунка з речами. Отже, за той час враження не було ніякісінького, крім «клунка». А клунок — так воно завжди клунок.

А далі вже пішли й «враження»...

Чимале враження на мене справили два грізних запитання дебелої молодиці, що стояла на сідцях у вагоні з коромислом в руках.

Перше запитання — це: куди я пру, а друге: чи не повилазили в мене очі.

Я галантно відповів, що «пру» я в вагон і що очі в мене поки що на місці.

На все це резолюція молодици була така:

— Чорти їх тут носять!

Але спасибі «чортам». Вони таки внесли мене в вагон, розсунули по дорозі ще з п'ять молодичь і посадили скрученим у чотири погібелі на власний клунок.

Доки вдарив третій дзвінок, дихання в мене збільшилося на 10, а пульс на 20—30 за хвилину.

Я, знаючи з медицини, що в моєму розпорядженні для дихання й для пульсу ще є одиниць по 10, особливо не хвилювався...

***

Бам! Бам! Бам!..

Сіп!

— Ох! (це я так.)

Бо відкинуло мене назад на чийсь поперек і поклато мою потилицю в задньої сусідки якраз на те місце, де поперек у неї переходить у «далі».

Там я й прикипів...

А передня сусідка швиденько гупнула мені на те місце, де мої груди переходять у «далі»... Сіла та ще й (хай їй легенько ікнетесь!) крутонулася разів зо два — умошувалась.

Звідси й «ох!».

«Прощавай, — подумав, — Харків!»

***

Пахло потом... Пахло молоком (коров'ячим)... Пахло... Та чим тільки не пахло?!

— Різні на світі запахи бувають! — казав мені колись один хороший чоловік, Кіндрат, що свого часу «з горілки» вмер.

І таки правду казав.

Бо справді: «Різні на світі запахи бувають»...

Особливо в вагоні й особливо коли відпочивати журналіст їде.

Весняні запахи...

...Сиділа на «грудях моїх», мабуть, середнячка. Бо куркульки я не витримав би, а від незаможниці було б, напевно, легше.

Я потихеньку стогнав, ніжно пригортаючись обличчям до попереку задньої сусідки, а середнячка, сидючи на моїм власнім животі, голосно лускала насіння.

А за вікном жита красувалися, пшениці наливалися, голубіло волошками по житах, зозулило лагідно по лісах...

А за вікном сріблом у сояшних батогах жайворонило...

А за вікном:

...немає меж... і де кінці,
що ставили б сонцям семестри
у голубому молоці?

Так то ж за вікном!

А до вікна (аж подумати страшно!) ще попереків з п'ятнадцять і пудів шістдесят живої жіночої ваги, не рахуючи коромисел і глечиків з кошиками!..

***

Оця моя «смичка з селянством» тривала три прольоти.

Увесь час я згадував чийсь дуже мудрі слова:

«До селянства слід підходити вміючи, інакше замість «смички» казна-що матимемо».

Праведні слова. Іменно «підходити» й іменно «вміючи».

А я «підліг під селянство», і, треба вам сказати, підліг дуже незручно й дуже не вміючи.

І замість «смички» получилось саме «ох!».

***

Через три прольоти — останній «мазок» широкою основою по моєму череву, останній «гуцик», а за ними моє, щасливе вже й радісне, останнє «ох»...

З мене встали...

Війнуло слідницями...

Чиїсь стрункі молоді ноги притьмом стрибонули з верхньої полиці на мою печінку.

Щось ухопило мене за голову й з криком: «Дивись! А я думала — глечик!» — кинуло.

Я заплющив очі. І мені так яскраво уявилося, ніби я лежу в південноамериканських преріях, а наді мною вихором смалить табун наляканих тигром бізонів...

Потім уже я й жита бачив, і волошки мені голубіли, покиваючи синенькими шапочками, й поля всміхалися:

«Що, мовляв, проїхався?!»

«Чого ви, — думаю, — смієтесь?! Ну, проїхався! Так що ж?! Ви всміхаєтесь!.. А хіба з вами такого не траплялося?! Хіба не про вас співається:

Ой поля, ви, поля,
Мати рідна — земля...
Скільки крові і сліз
По вас вітер розніс...

А в мене ще крові не було... Та й сліз не помітив... Так тільки... боліло».

***

Мерефа... Єзерська... Бірки...

У вагоні — я та ще дідок один, що весь час пильно на мене дивиться. Бачу, що хоче забалакати.

Нарешті наважився:

— А як ви гадаєте — без віри жити можна?

Я думав про свою печінку, про англійський ультиматум, про те, чи побільшать на липень ставки.

— Можна! — буркнув.

Дідок одсунувся й заспівав:

Возбранний усевді побідительная.

Безпалівка!

Фініш, значить!

А від Безпалівки — ви ж знаєте — й до Пасік уже недалечко. Так як устанете з потяга, так зразу ліворуч понад колією трохи, а потім убік навкоси, по дорозі на Гомільшу.

Гомільшу знаєте?

Ні?

Хіба не знаєте? Це по дорозі на Пасіки! Поміж нивами заленими дорога простяглась. Ідете, а праворуч — ниви ліворуч — ниви...

Коли не знаєте дороги, ідіть за підводою, що везе ваші речі.

Так і дійдете.

Ось уже й Пасіки недалечко...

От і школа...

— Тр-р-р-р!..

Приїхали...

«ГОЛОВПОЛІТОСВІТА»

У місті та установа, що «Головполітосвітою» зветься, так цілі апартаменти величезні займає, з кабінетами, з залами, з канцеляріями, з музкомами, текомами й іншими всілякими «комами».

А на селі ця справа значно простіша. Портативніша, сказати би.

Бачите: он через дорогу під куминими Уляниними ворітьми — кілька колодок лежить...

Ото й є наша «Головполітосвіта»...
 «Праця» починається так само, як і в місті: о 9—10 годині. Тільки там уранці, а тут увечері.
 Колегії нема. Кожний сам собі «колегія».
 Тез не пишуть...
 За тези править гармошка...
 А за тими «тезами» все йде, мов по писаному.
 За голову Андрій.
 Хто такий Андрій, хочете знати?
 — Ну й сукин же син! — так характеризувала його Уляна. — Земля під ним, анахтемським, ходором ходить! Та там як скаже, як прикаже, як тупне, та як ухопить мою Химку на «польки», так, ну, як ото вихор, шеймин хлопець!
 ...Працює «Головполітосвіта» систематично щовечора. Як ото тільки починає сутеніти, чуєте з переліску за Улянним городом:
 — Ах-х-хи! Чорнява!
 То голова «Головполітосвіти» на «занятія» йдуть!
 За кілька часу, дивись, з улочки або через тин з'являються постійні одвідувачі нашої культосвітньої установи.
 І починається...
 Починається завжди з польки.
 Середина праці — полька.
 Кінчається все теж — полькою.
 Метелиці чи там чогось іншого, що колись ми свого часу вигупували, нема...
 Польки!
 На які ж тільки «музком» коліна її не сибірить?!
 І так... І сяк... І отак...
 А Андрій!! Андрій!!
 Він і боком, і задом, і вигинається, й виправляється, й присідає, й підскакує...
 Е-е-е-е-х!!

— Повірите, — казала Уляна, — під п'ятдесят літ маю, а, їй же Богу, іноді сидю біля вікна й соваюсь! Ну, як шилом, повірите, хто штрика! Аж старий іноді гримас: «Ти б, — каже, — стара печерице, краще святої Євангелії почитала!» А я не вдержусь! Ну сова мене, кида мене, не при хаті згадуючи!
 ...Та де там утриматися?!
 І ви б, їй-бо, не втримались!
 — Я, — казав дід Савка, — вже, здається, всього бачив, а сидиш оше на ганку, та за бильця так і держишся!
 Ноги якось самі собою тільки: дриг! дриг! дриг! І хапешся за ліву то за праву.
 А воно як іще молодик Великим Возом на Чумацький Шлях виїде та ще як чортяка тобі над самісінький ганок соловейка принесе, — ну, нема тобі порятунку, й квит!
 Іноді гармошка затихає...
 Тиша-тиша...
 Аж ось різонув тугу тишу «ляск».
 Лящить або Химка, або Марина...
 І в голосі тім і біль, і щастя, і протест, і згода!
 Одне слово — і хочу, і не хочу! Не розбереш!
 То вже Андрій в «емансипацію» вплутався!..¹
 Хвилина... і регіт!
 Дзвінкий, розложистий регіт скаженими покотьюлами подався через перелісок у яроч. Докотився до дубового лісу, шо ген-ген по тім боці, за пшеницею — й мчить назад, та по пшениці перепелятами...

¹ До читачів. Я фотографую з свого, звичайно, погляду життя на селі. Дуже мені було б прикро, коли б хто подумав, що в данім разі я допускаюсь порнографії. В різних виразах (частіш оригінальних, а іноді комбінованих) я хочу зазнайти, якого значення (здебільша жартовливого, а іноді й цілком серйозного) набрали на селі нові слова. — *Авт.*

...Музичний відділ кінчився...

Далі — вокальний!..

Починає Тимоха:

Як була я молода,
То була я резва...

Тут уже мої сусіди рішуче йдуть до хати й зачиняють двері...

Високим фальцетом кінчає Тимоха останній куплет...

І знову регіт...

І знову «ляск»...

І так до першої, до другої години, а то й більше...

На останку ще буйна злива польки й вихор із спідниць та з чобіт...

Останній акорд. І «Головполітосвіта» йде спать...

Ідуть парами...

«ЖІНВІДДІЛ»

Коли отак глянете на наше село, розведете руками:

— Ну самий тобі «Жінвідділ»...

Дивіться: он Сторчиха за ворітьми когось кляне.

Кого?

Спитайте її: вона й сама не знає... То вже в неї така професія...

Прокидається з «трясцю» й лягає з «сто чортів»...

Он кума Тетяна реліжить Миколку за те, що шапку, «стерво собаче», згубив...

Он Наталка Василюну деркачем виховує:

— Слухайся, сукина дочко, матері! Слухайся!

Он Домаха... Он Параска... Он Устя... Он Горпина...

Он... он... он...

Ні, краще перечитайте святці: там вони всі є...

Це ж тільки на вулиці. А ще ж по городах, по хлівах, по садках, по клунях...

Дід Глушко, так той просто сказав:

— Баби тії в нас, ну, як жука-кузьки!..

За проводиря тут у нас править Уляна... Вона головний організатор, проводир і радник.

Засідання «Жінвідділу» по неділях удень на тих самих колодках, де ввечері «засідає» «Головполітосвіта»...

Порядок денний?!

Ех, голуб'ята мої! Коли б ви там у столиці могли за якихось чотири-п'ять годин вирішити стільки справ, скільки наш «Жінвідділ» вирішує, — я з почуттям щонайдужчого до вас подиву офірував би вам чудесну сукувату грушеву палку, що нею я по лісу гадюк смалю!

Матіночко моя! Чого-чого тільки вони не обговорять, чийх тільки кісточок вони не поперевертають!.. Кому тільки не ікається в цей день!

Починається (не так, як у вас!) з біжучих справ!

...А чи водили свою Муру до бугая?

...І щось я, голубонько, помічаю, що в моєї молока меншає! Коли б то, Господи, не відьма!

...І не говоріть, матінко, цур йому, пек! На тім тижні в Свинарному входить Чопиха, так уже стемніло, в хлів... А воно з-під корови тільки — шусь!..

...А чули, в Сторчихи — донька?! Я їй казала: «За своїми, шеймо, дивись!» А тепер ік Петру: «Нате вам, мамо, онука!»

...А та! Щербата?! «Чхать, — каже, — я на вас хочу!» Ач яка! Чоловік тільки з двору, так мов той роплан, через тин у садок до Петрового Гната! «Чхать!»... Матері своїй у великодній очіпок чхни, сукина дочко!..